

L'ACTIVITAT DE LA PESCA A L'AMETLLA DE MAR

*Una aproximació al sector pesquer en relació a la organització social,
familiar i econòmica del poble de l'Ametlla de Mar.*

Carla LAURE CARCELLER

Clcarceller7@gmail.com

Treball de Final de grau en Antropologia Social i Cultural

Universitat de Barcelona 2016-2017

Tutor: Carles Siches

ÍNDIX

1. Introducció.....	3
2. Metodologia.....	6
3. La pesca a l'Ametlla de Mar.....	7
3.1. Ecologia y pesca.....	7
3.1.1. Discursos sobre les pràctiques “extremes” de pesca.....	7
3.1.2. Discursos sobre la contaminació.....	9
3.2. Organització y divisió del treball a l'embarcació de pesca	11
3.2.1. El treball dins de la embarcació pesquera.....	11
3.2.2. El treball fora de l'embarcació de pesca.....	14
3.3. Distribució i comercialització del peix a l'Ametlla de Mar.....	19
3.3.1. Funcionament de la venda de peix: de la barca a la venda.....	19
3.3.2. La Subhasta.....	22
3.4. Turisme i pesca.....	25
3.4.1. Piscifactoria de tonyines <i>Balfegó</i>	26
3.4.2. “Essència” de poble pescador.....	26
4. Conclusions.....	28
5. Bibliografia.....	30
6. Annex.....	31

Resum

El següent article consisteix en un estudi de l'activitat de la pesca al poble de l'Ametlla de Mar. Mostra la manera en que els participants de l'activitat, de manera directa i indirecta, s'organitzen per dur a terme l'ofici. De tal manera es mostren les xarxes socials, econòmiques, familiars i polítiques que s'articulen en l'ofici de la pesca. Partint d'un context on la lògica del mercat segueix polítiques capitalistes, de quina manera el sector de la pesca s'ha articulat entorn al control del mercat. I com l'existència del sector de la pesca al poble pot crear un imaginari que atreu al sector del turisme. Partint d'una etnografia de quatre mesos i el seu anàlisi, emmarcat en l'antropologia marítima i de la pesca.

Paraules clau

Pesca; Ofici; Turisme; Família; Ametlla de Mar; Ecologia; Embarcacions; Imaginari; Divisió del treball;

1. Introducció

El següent treball és un estudi a l'activitat pesquera al poble de l'Ametlla de Mar. El poble de l'Ametlla de Mar és el poble on he nascut i on he viscut durant disset anys. Encara així, no he tingut familiars directes que es dediquessin a l'ofici de la pesca, ni que participessin d'alguna manera directa o indirectament. El fet d'haver viscut al poble, però que no hagués tingut cap contacte amb el funcionament del sector de la pesca m'ha fet plantejar-me l'elecció del treball. Ja que, el poble de l'Ametlla de Mar s'identifica com a *poble pescador*.¹ També, fins a quin punt l'existència del sector de la pesca en el poble fa que existeixi aquest imaginari de *poble pescador*, i de quina manera es posa en valor en el sector serveis dirigits al turisme. Aquesta relació entre la realitat del sector de la pesca al poble i l'imaginari de *poble pescador* en el sector serveis, m'ha fet decidir l'elecció de la meva investigació. La qual consisteix en descobrir com funciona el sector pesquer, i d'altra banda, quina relació existeix entre l'ofici i l'imaginari que aquest aporta a la imatge del poble.

Tanmateix, la decisió de fer el treball en aquest poble és perquè m'interessava conèixer i descobrir com funciona l'activitat pesquera, ja que mai m'havia interessat conèixer-la, i

---

¹ Per als seus habitants i la manera en com es presenta a l'exterior.

personalment considero que és un ofici amb un entramat curiós i complex en la seva forma de reproduir-se.

L'Ametlla de Mar, coneguda pels habitants del poble amb el nom de *La Cala*, és un poble on l'activitat de la pesca era el motor de l'economia des dels anys 1800. A mode de contextualització, actualment el poble consta de 7.102 habitants però als primers anys del segle XX, el poble constava de 2.500 habitants.² Ha hagut un augment demogràfic important. Durant el segle XX i principis del XXI el motor econòmic del poble era la pesca. Actualment el pes de la pesca és relatiu, ja que ha minvat considerablement la seva activitat en relació a la disminució de la flota al port pesquer, així com el nombre de pescadors i la mida de les embarcacions. D'altra banda, l'activitat econòmica principal està orientada cap al sector turístic. El sector turístic ha augmentat considerablement, amb obertures d'un hotel, *Hotel l'Ametlla de Mar* amb 673 places, i el càmping de *Roques Daurades* amb 938 places més durant els primers anys del segle XXI. L'oferta laboral està ocupada majorment pel sector turístic que es concentra en el sector turístic. A finals dels anys setanta, s'aposta pel sector del turisme, paral·lelament, se està donant un decreixement de la flota del sector de la pesca fins a l'actualitat (Generalitat de Catalunya, 1982-1983).³ I com presenta el sector del turisme en relació a l'existència de l'ofici de la pesca, la pàgina web de l'Àrea de turisme de l'Ametlla de Mar: "*Actualment el pes relatiu de l'activitat pesquera ha minvat molt, però en perdura, a la turística Ametlla de Mar, l'essència pescadora i marinera.*" (Àrea de Turisme de l'Ametlla de Mar, 2013). Encara que és necessària la contextualització històrica del poble, he decidit desprendre'm de fer una cerca en profunditat de la història de l'activitat de la pesca en el poble.

L'objectiu d'aquest treball és descobrir la especificitat que caracteritza l'ofici de pescador, tenint en compte les condicions en que es desenvolupa l'activitat. Alhora que descobrim com funciona l'ofici, observar com es desenvolupa com a sector econòmic al poble. Per darrer lloc,

---

² Font: IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya) Padró municipal d'habitants. Xifres oficials. Per sexe. Ametlla de Mar, l'. (1998–2016) [Base de dades en línia] <http://www.idescat.cat/emex/?id=430136#h307ff8000000000> [Data de consulta: Maig de 2017]

³ Informació extreta a partir de les estadístiques sobre els nombres d'embarcacions durant els anys vuitanta (mirar bibliografia), i la flota en l'actualitat.

descobrir quin és el paper que té aquest sector en el sector del turisme. A partir d'estudiar com funciona l'ofici de la pesca, per descobrir l'entramat socio-econòmic, familiar i polític que participa en l'activitat econòmica. L'activitat pesquera té una especificitat socioeconòmica i estratègies diverses relacionades amb els recursos pesquers, que defineixen aquesta especificitat que alhora està sotmesa a les lleis del capitalisme. Aquesta "especificitat" es pot observar "*en las mismas características de los recursos pesqueros: renovables, cometidos a los ciclos biológicos y las condiciones ecológicas, altamanete perecederos (Galván,1984:3), que exigen una particular tecnología para su captura y, de no consumirse fresco, también para su conservación (Andersen y Wadel, 1972:153)*" (Siches, 1992: 15). Aquesta investigació consisteix en observar com es desenvolupa l'activitat de la pesca a l'Ametlla de Mar, per tal d'analitzar la forma en que aquesta especificitat de l'activitat pesquera s'ha anat articulant amb el desenvolupament del capitalisme. Considerant que la unitat productiva de l'activitat pesquera es centra en la propietat d'una embarcació i els estris necessaris, on es donen els processos de producció, distribució i inversió, decideixo fer l'observació en aquests llocs principalment.

A partir d'aquesta aproximació al port, poder descobrir quins discursos es donen entorn a la pesca com a model de producció en l'actualitat, i la xarxa de relacions socioeconòmiques, familiars i polítiques que devenen de tal activitat per al seu funcionament. D'aquesta manera, descobrir com funciona el treball de pescador des del punt d'observació del port, lloc des de on amarren les embarcacions; observant quants tipus d'arts de pesca estan actives; quina ha estat la evolució de l'ofici segons discursos de pescadors jubilats; y conèixer les feines i coneixement tradicional que formen l'ofici de pescador/a en el poble de l'Ametlla de Mar.

La metodologia que he emprat consisteix en la observació de camp, la realització d'entrevistes i converses. Posteriorment, he analitzat i relacionat les dades observacionals, les entrevistes i els documents fotogràfics.

El treball de camp per a la investigació al port pesquer es va iniciar el mes de novembre de 2016. Al novembre vaig tenir el primer contacte amb el primer informant, Marti. Aquest és el inici de la investigació. A partir de la primer entrevista de caire informal vaig elaborar la guia de camp. La guia de camp estava composta per diversos ítems o temes que volia observar,

però quan vaig iniciar la observació de camp al port, la guia de camp va modificar-se fins elaborar la darrera que és la que forma l'estructura del present treball.

Per a dur a terme la investigació he decidit estructurar el treball de la següent manera: per començar, inicio el treball per l'apartat *Ecologia i Pesca*, el qual investigo la situació actual del sector de la pesca en relació amb el seu entorn de treball, a través dels discursos en relació als efectes de les pràctiques abusives de pesca i en relació a la contaminació en el territori. Analitzo aquests temes per contextualitzar la relació de la pesca entorn a la situació ecològica del seu àmbit de treball: la mar. En segon lloc, l'apartat *Organització i divisió del treball a la embarcació de pesca*, on investigo la manera com s'organitza la unitat productiva de les embarcacions observades, per tal de saber els elements que participen en l'activitat de la pesca i les relacions socials, familiars i econòmiques entre els participants. Segueixo amb l'apartat *Distribució i comercialització del peix a l'Ametlla de Mar*, on veurem com funciona la cadena de distribució i comercialització de peix al port pesquer del poble. En aquest apartat també s'investiga el paper que desenvolupa la subhasta com a element de control dins de la cadena de producció, distribució i comercialització del peix. En darrer lloc, el bloc de *Turisme i pesca*, on explico la relació entre la imatge que es crea de l'Ametlla de Mar com *poble pescador*, a partir de l'oferta del sector serveis i l'atracció del turisme. D'altra banda, també destaco la manera com ha canviat la forma de atreure al turisme, destacant la figura de l'empresa *Balfegó*, dedicada a la producció, distribució i comercialització de la tonyina vermella.

En definitiva, el treball és una aproximació al sector pesquer de l'Ametlla de Mar, i com explicaré queden oberts diversos camps d'investigació que han anat sorgint a partir de la present investigació.

2. Metodologia

El present treball d'investigació s'ha dut a terme mitjançant la tècnica d'observació participant, la realització d'entrevistes formals i converses. També, a partir de recursos fotogràfics amb la intenció de recordar els noms de les embarcacions i representar fets i realitats observades per il·lustrar la explicació. I en darrer lloc, he utilitzat una gravadora de veu durant una observació participant, ja que va aquesta va tenir lloc a una sortida de pesca i per motius del lloc on estava no podia utilitzar el diari de camp.

El treball de camp es va iniciar el mes de novembre del 2016 amb una primera entrevista formal a Marti. Marti és un conegut del poble que treballa com a pescador al poble, alhora que també estudia un grau universitari. El motiu de la entrevista amb ell va ser que necessitava informació de caire general sobre el funcionament del sector de la pesca al poble, i també conèixer la seva experiència. La meua intenció amb la entrevista va ser crear un marc general de la manera com funcionava l'ofici de la pesca al poble de l'Ametlla de Mar.

La observació de camp es va iniciar a principis del mes de febrer, ja que finalitzaven les festes majors del poble i com m'havia informat Marti, després de gener no havia cap embarcació amb període de veda, i per aquesta raó m'interessava començar la segona setmana de febrer, perquè podia observar la major part de tipus de pesca.⁴ Vaig decidir fer les observacions des del port pesquer, ja que és allà on estan els vaixells de pesca i la subhasta de peix.⁵

D'aquesta manera, l'observació de camp va ser els dijous i divendres des del mes de febrer fins al mes de maig, al port pesquer del poble. En total he fet vint-i-dos observacions de camp, entre elles des de accions al port pesquer fins a observacions des de dins d'una embarcació; i observacions a la subhasta de peix. D'aquesta manera, he fet quatre entrevistes per conèixer temes que eren difícils de saber per mitjà de l'observació, com per exemple els discursos sobre l'evolució de la pesca, o de la mateixa manera, els canvis que s'hagin pogut donar en el sector.

3. La pesca a l'Ametlla de Mar

D'acord amb l'objectiu de la investigació, he dividit l'anàlisi de les dades en els següents blocs temàtics: l'ecologia; la organització i divisió del treball; la cadena de producció de peix, i en darrer lloc el turisme. L'activitat de la pesca i l'especificitat que la caracteritza també fa que el seu estudi englobi diverses temàtiques, per a la comprensió del seu funcionament com a ofici, i en relació amb el context del poble on es desenvolupa l'activitat. Per aquesta raó, la present investigació es pot considerar com una aproximació, ja que requereix de més temps i treball de camp, per profunditzar sobre els temes amb més èmfasi amb el nostre objectiu de treball.

---

⁴ Les festes s'anomenen les festes de "La Candelera", i des del dia 31 de gener fins el 4 de febrer les embarcacions no surten a pescar.

⁵ Durant el període de la "veda" d'alguna espècie de peix, l'embarcació que va a la pesca d'aquella espècie no surt a pescar.

3.1. Ecologia i pesca

L'ofici de pescador té una característica principal que és que depèn de les condicions naturals del medi ecològic on treballa. Les característiques meteorològiques, així com les condicions de l'estat del mar delimiten la producció i cerca de peix. Amb aquesta breu introducció em dirigeixo al cas dels pescadors de "La Cala". El discurs sobre la disminució de la pesca d'espècies a la zona era present en converses i entrevistes, però les causes que podien provocar aquest fet eren diferents segons les persones.

Com he esmentat, el discurs sobre la imatge col·lectiva de que *la pesca al poble s'està acabant* és omnipresent en les converses, però he identificat les causes a les quals culpen els pescadors de que hagi menys quantitat de peix per pescar. Les causes de que hagi un canvi en la quantitat de peix que es pesca o en las característiques del peix pescat passen per discursos relacionats amb la contaminació de l'aigua, i per discursos relacionats amb les pràctiques "abusives" de pesca.

3.1.1. Discursos sobre la contaminació.

El fet de que existeixi un discurs sobre que la *pesca va a menys* pot relacionar-se amb canvis socials com que ha augmentat la tendència de que els fills i filles de pescadors emigren a les ciutats per estudiar. Aquesta tendència provoca que els fills que anteriorment passaven a treballar a les embarcacions familiars, just acabar l'educació obligatòria, ja no segueixen amb l'ofici "familiar". Aquest cas és el de Marti, ell complementa els estudis a Tarragona amb el treball a la embarcació familiar dedicada a la pesca de *la llum*.

Com he dit, els discursos i converses que giren entorn a un canvi en l'activitat de la pesca, en referència als resultats del treball, segons els pescadors passen a ser causes de la contaminació de les aigües de la zona i per usos de practiques abusives del fons marí. En primer lloc, els punts que es consideren responsables de la contaminació de les aigües són les nuclears de Vandellós, d'Ascó i la petroquímica de Flix. Aquestes químiques estan situades al costat del mar, que significa que els residus que produeixen desemboquen a les aigües de la zona de l'Ametlla de Mar. També, una causa de contaminació de les aigües son els residus produïts per transgènics i additius aplicats als *arrossals* del Delta de L'Ebre. Aquests desemboquen al mar per mitjà del riu Ebre. Una de les pràctiques que vaig observar quan vaig

fer la observació de camp al riu del Delta de l'Ebre, exactament des del poble de Sant Jaume d'Enveja, va ser l'observació d'unes avionetes llençant un tipus d'aigua o vapor a sobre dels *arrossals*. Segons la opinió dels diferents informants del poble de l'Ametlla de Mar, aquest vapor explota al cel en forma de petard amb la intenció de desfer els núvols per una amenaça de pluja que perjudicaria la collita de l'arròs. Aquest fet vaig poder constatar-lo amb Marti, quan em va explicar que els usos de transgènics als *arrossals* produïen una disminució de la producció de posidònia⁶ al mar del Delta de l'Ebre. Si no es produeix posidònia, les espècies com la sardina i el seitó de la zona emigren a altres zones on es puguin alimentar adequadament de la posidònia i puguin formar-se amb la mida adequada. En paraules de Marti referint-se a aquesta qüestió:

"...i després lo que ha afectat també ha sigut la nuclear d'Ascó, les químiques que hi han a Flix que ho aboquen tot pel riu. Tot això baixa pel riu i arriba a la mar (...). Pero lo principal problema, es que no baixa menjar pel riu. Los pantanos se queden molts sediments a baix, i això també afecta, i clar, después també los hervicides que tenen los arrossals, lo caragol poma, i clar quan ho tiren, después obrin lo canal i au! Tot abaix pel riu, i se'n va a la mar. Clar la sardina i el seitó s'alimeten dels sediments que baixa d'allí, i clar baixen sediments amb una mica de veneno i se morin, o no creixen. Ara s'està agafant sardina però no està gorda, està prima, està flaca. "[M.Colomines, Entrevista a l'Ametlla de Mar, data].

Encara que en l'actualitat es consideri que la contaminació del riu Ebre afecta a la captura d'espècies marines, l'ús de transgènics al riu esdevindria un estudi profund i de caire holístic per definir si espècies com la sardina i el seitó han disminuït la seva presència a causa dels residus que baixen del riu Ebre.

3.1.2. Discursos sobre las pràctiques "extremes" de pesca.

L'altra temàtica central en els discursos dels pescadors és la pràctica abusiva de la pesca d'arrossegament. Entre els discursos sobre aquest tema, destaco el discurs dirigit a la sobrepesca a la zona, la introducció de la piscifactoria de tonyines davant del poble i l'ús de la pesca d'arrossegament.

Entre els diferents discursos anomenats, la piscifactoria de tonyines ha estat en boca en la majoria dels pescadors amb més anys d'experiència a l'ofici, com els germans *Guillermo*.⁷ Segons els *Guillermo*, la creació de la piscifactoria genera una greu contaminació al fons marí, ja que segons el discurs del germà major, els excrements de les tonyines són tòxics per la flora marina, perquè la piscifactoria està composta per 10 piscines que medeixen 50 metres de llargària per 50 metres de profunditat cadascuna. D'aquesta manera, els excrements de les tonyines són tòxics per a la flora marina. A la observació de camp dins la embarcació del germans *Guillermo*, el germà major rem va mostrar per mitjà del radar com l'altitud de les roques que estaven al voltant de la piscifactoria havien disminuït un metre. Al radar tenia marcada informació sobre l'altitud de les roques, els punts de pesca on havia pescat grans quantitats de peix, etc. Una de la informació anotada al radar era una línia que marcava els metres d'altitud de les roques del fons marí, amb la evolució dels anys. Amb aquesta informació esdevenia que les roques del voltant de la piscifactoria havien disminuït un metre d'altitud. Segons el discurs dels germans *Guillermo*, aquest succés es donava perquè els excrements de les tonyines es concentraven a sota de la piscifactoria i eliminaven de manera progressiva els sediments de les roques. Aquest fet provoca un seguit de conseqüències, com per exemple que espècies com el pop i la sardina emigrin a altres zones, ja que a causa de la toxicitat dels excrements havia provocat la eliminació de la posidònia. La teoria dels germans *Guillermo* coincideix amb la teoria de Marti sobre la idea que amb la extinció de la posidònia ha disminuït el peix de la zona, però les causes de l'extinció de la posidònia són diferents entre els dos informants. Una segona causa que explica la disminució de les espècies és que en temps enrere, no he pogut saber quants anys exactament, però rondant els vint anys enrere, els pescadors van practicar la sobrepesca causant la instauració de mesures per tal de regular i evitar la extinció de espècies, i d'acord amb Sánchez Fernández (1992): “ *La competitividad y la sobreproducción traen como consecuencia una reducción de la población de peces y del volumen de capturas, un incremento de los precios del pescado para el consumidor y una intensificación del esfuerzo productivo, disminuyendo a largo plazo la rentabilidad y eficiencia de la empresa pesquera*” (P.27). Així que l'aplicació d'aquestes mesures estan pensades pel bé dels pescadors i per la reproducció de les espècies. Aquestes restriccions s'apliquen mitjançant les vedes, o anomenat *parada biològica* (segons el meu informant Marti). Per mitjà

---

⁷ Grup de tres germans propietaris de dos embarcacions dedicades a la pesca amb xarxies i palangre.

d'aquestes prohibicions de pesca temporals, que s'estableixen durant un període de l'any, permet la reproducció sostenible de les espècies, així com també l'assegurança de que no s'extingeixi cap espècie.

3.2. Organització y divisió del treball a la embarcació de pesca

Dins l'embarcació de pesca existeixen dos feines diferenciades; una es la feina que es desenvolupa en l'acció d'anar a pescar, i l'altra les labors que es desenvolupen al port, un cop la barca està amarrada. En aquestes dues labors, l'organització i la divisió del treball té característiques diferents que analitzo a continuació.

3.2.1. El treball dins de la embarcació pesquera

A l'Ametlla de Mar es distingeixen quatre arts de pesca diferents. Tenim la pesca d'arrossegament, la pesca d'encerclament, la pesca de palangre i la pesca del trasmall. Aquestes arts de pesca conviuen al mateix port, tant dins del port (quan estan amarrades) que dins del mar. Tenint en compte que els tipus de pesca de l'Ametlla de Mar responen al tipus de peix que viu a la zona, com en el cas de l'estudi de la pesca a Santurtzi de Rubio Ardenaz (1997):

“Tanto las embarcaciones de bajura como las artes empleadas en este sector aparecen respondiendo en buena parte a los avatares de una adaptación con el medio en el que se emplean. El barco aparece en relación con los puertos donde fondea, las artes que emplea, las especies que pesca y las “playas” (caladeros de fondo arenoso) en las que lo hace.” (p.155).

D'aquesta manera les diferents tipus d'arts responen a l'entorn on estan situades. Les embarcacions de cada tipus de pesca tenen unes característiques concretes que responen a la pràctica de pesca que es realitza en aquella embarcació.

Per començar, tant a les persones entrevistades com a les embarcacions observades (en aquest punt faig referència a la observació dins del vaixell dels germans Guillermo), la definició de la posició que ocupa cada tripulant s'anomenen *rangs*.⁸ Tal i com defineix Marti: *“Són com rangs, entre els mariners hi ha rangs entre ells. Son los carrecs a la barca, hi ha tres*

⁸ Observació participant a la jornada laboral de 7 hores dins de la embarcació dels germans Guillermo. El tipus de pesca realitzada és de la pesca amb *xarxies*.

rangs: patró, motoriste i mariner. (Marti, 23 anys, Pescador embarcació d'encerclament). En aquest cas, les posicions a les embarcacions de pesca de l'Ametlla de Mar estarien organitzats per: l'armador, el patró, els mariners i els motoristes. Segons la mida de la embarcació la quantitat de posicions pot augmentar, és a dir, poden haver-hi dues persones que ocupen una mateixa posició o *rang*, però encara així un ocuparà una posició diferent que un altre. Com explica Marti:

“Quan més gran és la barca, hi haurà primer patró, segon patró; primer motoriste, segon motoriste..., Més que càrrec és a l'hora de treballar, pues a la meva barca , per exemple, els mariners son los que tiren la xarxa, el patró passa el pont, i el motoriste és el que està pendent de la grua i temes mecànics” (Marti, 23 anys, Pescador d'una embarcació d'encerclament).

D'aquesta manera, les posicions que ocupa cada treballador dins d'una embarcació estan definides per posicionar a cada treballador dins l'embarcació en diferència als altres, però a la pràctica les posicions tendeixen a difuminar-se. En el cas observat a la barca dels germans Guillermo, els germans que porten la barca tenen una manera definida de treballar i de dividir-se les feines, però segons quines feines o accions portaven a terme eren definitòries de la posició que ocupava cadascú dins la embarcació. Per exemple, el germà més gran dels Guillermo era qui conduïa la barca, i també era qui decidia on anaven a llençar la següent tirada de *xarxies*. També es dona en el cas dels Santurtzi i la comunitat arantzale com esmenta Rubio Ardenaz (1997): *“Cuando se contratan trabajadores, generalmente se hace a través de conocidos o amigos. De todas formas la responsabilidad en la embarcación la ostenta el patrón quien indicará cómo y dónde pescar, las horas de salida, el trabajo a realizar en la bodega, etc.”*(p.209).

Amb el fet de decidir la direcció de la embarcació, la posició del germà gran es de més responsabilitat que la del germà més petit. El poder de decisió determina la posició de responsabilitat dins la embarcació. Com explicaré en més endavant, les relacions i posicions que existeixen dins de la embarcació de pesca tenen una relació amb la xarxa de relacions familiar i de proximitat. Tanmateix, dins la organització laboral a un vaixell de pesca també hi ha que tenir en compte qui forma part de la tripulació i per què.

Els individus que es dediquen a l'ofici de la pesca a *“La Cala”* tendeixen a ser persones que l'ofici forma part de l'herència familiar. Les embarcacions que ocupen el port pesquer son

embarcacions que pertanyen a individus “del poble”⁹. Tenint en compte la relació que existeix entre “ser o no ser del poble”, això ajuda a entendre les relacions entorn a la contractació de treballadors en l’ofici de la pesca. Ja que, si partim de la idea de que hi ha una situació d’alteritat entre “la gent del poble” i la resta, i tenint en compte que les embarcacions són el 100% de famílies del poble. Podem interpretar aquestes relacions socials a partir de la idea de J. A. Barnes (1954), que considera que les societats relacionades amb la mar i la pesca s’han d’estudiar a partir del concepte de *network* (citada per Rubio Ardanaz, 1994:49). A partir de concebre aquestes societats com un entramat de lligams socials, on les persones apareixen correlacionades en base al seu parentiu, amistat i grau de coneixença. Els individus que treballen a les embarcacions tenen una relació de proximitat familiar i/o per relacions afectives. Per exemple, la embarcació on treballa Martí s’anomena *Colomines*, perquè és el cognom que té la família paterna de Martí. La embarcació de Martí està formada pels seus dos tiets i per ell (com a membres familiars que fan representació del cognom de la embarcació); la resta de treballadors no tenen relació familiar. En els discursos de Martí i del germà menor dels Guillermo estava present la distinció entre “nosaltres”, agrupant als membres familiars que formen part de la tripulació; i “ells” com els membres contractats no familiars.

La política de contractació de la embarcació es guia per mitjà de relacions socials que tenen les persones amb més poder de decisió dins la barca. Així com, el patró-l’armador, però la decisió de contractar a algú passa per preferències de proximitat social al poble. Com explica Martí referint-se a la organització social de la embarcació “Colomines”:

“A veure, tu tens una barca, potser portaràs a tu germà o a tu cosí, i també tens amics i et diu si pot vindre amb tu, clar doncs embarques al teu amic, sempre s’ha fet” (Martí, 23 anys, Pescador d’una embarcació d’encerclament).

Existeix una xarxa de relacions socials i de pertinença al poble que defineixen la decisió de contractar a segons qui. En el cas de les embarcacions d’arts menors observades, aquestes segueixen la mateixa organització en la ocupació de la tripulació. Els armadors-patrons formaven part de la família del vaixell en qüestió, després havia persones que no formaven part de la

---

⁹ La expressió “ser o formar part del poble” fa referència al fet de haver nascut al poble i/ o portar anys vivint al poble. D’una altra manera, no estar considerat un “estranger”.

família directament. Així com cosins llunyans; i finalment, els contractats, que en la majoria de casos son immigrants. L'aparició d'immigrants contractats treballant en les embarcacions és freqüent.

Els patrons de les embarcacions contracten a immigrants perquè *les persones del poble* no volen dedicar-se a l'ofici de la pesca. Els immigrants són contractats com a últim recurs després de la família, amics i coneguts, segons aquest ordre. A totes les embarcacions observades hi ha la presència de persones immigrants treballant. Vaig poder constatar en la realitat que aquestes persones immigrants treballen en les mateixes posicions que els individus "*del poble*", però en els discursos que es refereixen a aquests es poden interpretar que ho fan "perquè no tenen una altra via". Per exemple, a la embarcació dels germans Guillermo, el germà mitjà anava a una altra embarcació, i abans de partir el dia de pesca va dir: "*el peruano que trabaja se ha ido de vacaciones a su país y lo ha dejado tirado durante dos semanas*", però tornaria perquè el que cobra aquí no ho cobra allà (a Perú). Vaig escoltar comentaris que denoten relacions d'alteritat i de poder vers els immigrants. A l'entrevista a Marti, entorn a aquesta idea de alteritat va explicar:

"Naltros portavem marroquins abans dels negres, també han anat marroquins, l'únic que si va ser un impacte, ho dic perquè ho he sentit a casa, així comentaris com: que ara us tocarà embarcar gent de fora?" (Marti, 23 anys, Pescador d'una embarcació d'encerclament).

La idea de que hi han diferents *rangs* dins de la embarcació, més la idea de que dins d'aquests *rangs* existeix diferències en les preferències de contractació em va portar a plantejar-me i descobrir el tipus de contracte que tenen els pescadors. Ja que, amb el coneixement de la forma dels contractes podia constatar els diversos discursos i fets observats referents amb les diferències entre les posicions dins la embarcació. I segons els informants, els contractes tenen les mateixes condicions laborals i salarials.

3.2.2. El treball fora de l'embarcació de pesca

Encara que la producció de l'activitat pesquera es dugui a terme dins del mar, la majoria del meu treball de camp s'ha dut al port pesquer (des de terra). He observat en diferents dies a diferents embarcacions on es trobaven els pescadors o individus que participaven en l'activitat pesquera des de terra. L'ofici de la pesca requereix una mà d'obra més enllà de la

pràctica de la pesca en sí mateixa, és a dir, hi ha que fer altres labors a part de l'acte de pescar. He analitzat com en totes les embarcacions es realitzen feines de manteniment de les xarxes i aparells de pesca. El manteniment dels estris de pesca en la producció global de la pesca és una labor amb molt de pes. Ja que és necessari un coneixement de la composició dels aparells i del seu funcionament, tenint en compte que a l'Ametlla de Mar les embarcacions en la seva gran majoria són d'arts menors. La pesca amb embarcacions d'arts menors implica una tipologia de pesca amb elements aparells artesanals, així com el cas de la barca dels germans *Guillermo*, que pesquen amb *xarxies*, que són un seguit de capses fabricades amb xarxa de plàstic dur combinada amb ferro.¹⁰ Aquestes *xarxies* estan fabricades de manera artesanal i la forma que tenen pensant està pensada per a la captura d'un tipus exacte d'espècie.

Tanmateix, els horaris de sortida i arribada de la jornada laboral són diferents segons el tipus d'art de pesca. Per exemple, la embarcació *Galdiri II* que es dedica a la pesca amb *xarxies*, la qual es dedica a la pesca del pop parteix del port a les 7 am fins a les 13 pm aproximadament. Malgrat que per exemple, la pesca de *la llum*, que es dedica a la pesca de la sardina i el seitó parteix del port a les 11pm fins a les 10 am aproximadament. Aquesta variació horària no em permet fer una observació alhora de les labors que esdevenen als pescadors de diferents tipus de pesca, però si he observat les labors que esdevenen a la mateixa hora, però en diferents dies.

He observat la manera en la que es treballa dins la embarcació al port pesquer. He diferenciat dos tipus de labors, una labor que s'executa quan arriben les naus de la jornada de pesca, i una altra labor que es pot efectuar durant tot el dia. La labor que s'executa en arribar de la jornada de pesca consisteix en preparar i classificar els diferents exemplars de peix en capses blaves que estan enumerades. Aquesta labor s'esdevé dins de la nau, i s'executa per dos o tres individus. Entre una o dues persones es dediquen a treure el peix d'un mateix cubell per aglomerar-lo en capses segons la espècie. Cada espècie de peix va junta a la mateixa safata. La persona que no està participant en la selecció i agrupació del peix es dedica a preparar les safates una sobre l'altra i posant gel a sobre del peix. Finalment, quan està tot el peix pescat

---

¹⁰ Les *xarxies* són uns aparells, semblants a unes caixes de malla amb una estructura determinada per a la pesca del pop a l'Ametlla de Mar. Però té el mateix funcionament que a la pesca a Santurtzi (Rubio Ardanaz, J.A. 1997: 192-193).

en safates es conserva en un frigorífic dins la nau. Aquesta labor es realitza al port en les embarcacions que es dediquen a la pesca d'encerclament d'arts menors, però en el cas de la pesca amb *xarxies* i d'arrossegament, la selecció i classificació es produeix de camí al port, d'aquesta manera no es pot observar la organització del treball en aquesta labor. L'altra labor que es realitza al port pesquer és la feina de manteniment dels aparells de pesca que s'utilitzen durant la temporada. En el cas de les naus d'arts menors, la labor de manteniments dels aparells de pesca ha succeït després de la subhasta de peix. En aquesta labor he observat com els pescadors es dediquen a netejar amb aigua les embarcacions i a reparar i *remendar* les xarxes. Aquesta labor es duu a terme pels treballadors de la embarcació, però també hi ha la participació de familiars, pescadors jubilats i homes immigrants. En la participació en el manteniment de les xarxes i aparells de pesca cal destacar la figura de la dona. A partir de l'observació i les entrevistes el paper de la dona en l'ofici de la pesca de l'Ametlla de Mar estava centrat en la labor de manteniment de les xarxes i aparells de pesca. Com explica Marti:

"... normalment a l'hora de remendar m'amare també baixa, és a dir, normalment ajuden perquè abans les dones eren les que arreglaven les xarxes quan arribava lo home de treballar s'en anava a descansar i les dones arreglaven les xarxes. Ara això s'ha anat perdent, clar no s'ha seguit, i l'únic que ho saben son los de la familia. I ara doncs ajuden, hi ha molts de moros, negres, s'ha canviat." [Marti, 24 anys, pescador embarcació d'encerclament]

Tal i com explica Marti el paper de la dona era rellevant en les tasques de manteniment, ja que ocupava una labor que es desprenia de fer-la els membres de la tripulació. Durant les observacions de camp de quatre mesos he vist a una dona participant en aquesta feina, i l'he pogut observar durant diferents dies. Aquí adjunto una fotografies de la observació:

Il·lustració 1: Fotografia al port pesquer de l'Ametlla de Mar. Any 2017. Autora: Carla Laure.

Després de dirigir-me als participants de la fotografia vaig descobrir que la dona de la escena és la mare de l'home de l'esquerra, i està casada amb l'home de la dreta. Es pot observar la manera que tracten i treballen les xarxes, i la participació de la dona en l'activitat.

Així doncs, seguint amb el discurs de Martí, de que el paper de la dona en el manteniment dels aparells de pesca ha evolucionat a l'absència de la figura de la dona. Així doncs, el lloc que ocupava la dona en l'activitat de manteniment s'ha substituït per la contractació d'home immigrants. Els homes immigrants son pagats per hores per participar en les feines de manteniment, normalment quan les naus estan en parada de pesca per la veda, segons Martí. Només vaig poder observar un home de nacionalitat romanesa que no arribava amb l'embarcació de pesca, però després de la subhasta es posava dins de la nau a treballar les xarxes amb els mariners. Aquesta participació i/o labor remunerada però sense contracte a persones immigrants acaba substituint l'ocupació de la dona dins de l'activitat pesquera.

D'aquesta manera, en el manteniment de les embarcacions de pesca també apareix la participació de persones jubilades, normalment homes jubilats que s'havien dedicat sempre a l'ofici de la pesca. Vaig observar repetidament la participació d'homes de major edat (sobre els setanta o vuitanta anys segons la meva apreciació), els quals estaven sasant les xarxes des de fora i des de dins de l'embarcació.

A partir de l'observació a les embarcacions del port pesquer, hi ha una relació d'intercanvi entre els homes jubilats que es dedicaven a l'ofici de la pesca, o com ho diuen al poble *a anar a la mar*, i els pescadors i embarcacions que *van a la mar* en l'actualitat. Els pescadors jubilats participen en les activitats de manteniment dels utensilis de pesca, tanmateix, aquests reben una bossa de peix per part dels pescadors de les embarcacions. Amb aquests dos fets observats estableixo una relació de reciprocitat, en tant "tu m'ajudes i jo et compenso". La meua intenció no és generalitzar entre aquestes dues pràctiques observades, però si establir una possible relació entre aquestes. Com explica Mingui, en relació a aquesta relació:

"Clar, saps què passa? Que ells han anat amb aquella barca tota la vida, i s'han jubilat i clar doncs potser van a la tarde i donen un cop de mà si tenen feina. Clar, com li has de dir a aquell home, que ha vingut sempre amb tu no donar-li quatre peixos per sopar?" (Mingui, 24 anys, pescador embarcació d'arrossegament).

D'aquesta manera, s'entreveu l'existència d'una relació d'intercanvi entre els pescadors jubilats i les embarcacions de pesca, que consisteix en un intercanvi de la mà d'obra per peix. Encara que també s'observa una relació simbòlica d'afecció per part dels pescadors jubilats amb la embarcació i port on havien treballat. Segons l'autora Alberich (2000), la participació dels pescadors a les embarcacions on havien treballat és considerada la continuïtat amb la seva feina. Amb les paraules d'Alberich (2000): *"Treballen perquè armar i cosir els desperfectes de les xarxes és una prolongació de l'ofici de pescador. El fet d'estar jubilats els impedeix (almenys legalment) sortir a la mar, però no per això s'han de desvincular completament de la pesca: remendar és la continuació del seu paper com a pescadors"* (p.110).

En darrer lloc, en el treball que es realitza al port s'observen fets relacionats amb el control del peix des de que arriba al port dins de l'embarcació, fins que arriba a la subhasta. Les embarcacions d'arts menors arriben sobre la 13 pm i les 14 pm al port pesquer. Quan arriben a port porten a terme la classificació del peix, els pescadors marxen a dinar a casa i guarden el peix a la nevera de la nau. Un cop han dinat, els pescadors tornen al port agafen el peix i el porten a l'edifici de la subhasta. Durant l'hora de dinar, el peix ha residit a la embarcació. A la entrevista amb Marti vaig preguntar-li si alguna vegada s'havia donat algú cas de robatori de peix a una nau, i la seva resposta va ser:

“Que jo sapigui no, a ver perquè també confies. Vas tranquil saps? També al port hi han càmeres, perquè clar a veure, tu has anat a guanyar-te la vida, doncs és gent del poble, no hi ha ningú dolent. Ara, sempre hi ha un fill de sa mare que si et vol tocar la fava, però si algú fa això, tots, tots los pescadors, tot lo poble anirà: xEIC que fas?!” [Marti, 24 anys, pescador embarcació d’encerclament].

En la resposta de Marti interpreto que existeix un sentit de pertanyença a un imaginari col·lectiu *de la gent del poble*. En el fet que es deixi el peix d’un dia, que vol dir el sou d’aquell dia per als pescadors, interpreto que existeix un sentit de confiança i seguretat cap a un possible furt. Aquest fet succeeix en les naus d’arts menors, ja que les he observat en tots els casos, i tenint en compte que el frigorífic queda a l’exterior de la embarcació amb fàcil accés des del port. En el cas de les naus d’arts majors aquest fet no es dona, però pel fet de que aquestes embarcacions desembarquen el peix just al arribar al port i va directament a la subhasta.

3.3. Distribució i comercialització de peix a l’Ametlla de Mar

El sector de la pesca ha modificat les seves formes de producció, distribució i comercialització amb el pas del temps. Ja que el sector de la pesca, com qualsevol sector econòmic està subjecte al control de la lògica del mercat capitalista. Tanmateix, el que més especifica el sector de la pesca és la manera en que s’articula vers la lògica del mercat. Aquesta relació entre el sector pesquer i la lògica del mercat es fa visible en els processos de distribució i comercialització. Ja que en aquests processos és quan el sector de la pesca i el capital es troben. A continuació presento els casos que exemplifiquen la organització dels processos de distribució i comercialització del peix a l’Ametlla de Mar.

3.3.1. Funcionament de la venta de peix: “de la barca a la venta”

La organització de la distribució i comercialització de peix a l’Ametlla segueix una pauta homogènia per a totes les embarcacions, la qual es basa en que totes les peces de peix capturades han d’acabar a la llotja de peix. Aquesta norma és homogènia per a tots els tipus d’embarcacions. Ja que, el pas per la subhasta implica declarar la quantitat de peix capturat, així com el control dels beneficis econòmics i l’aplicació de les deduccions econòmiques per part de la administració de la subhasta. La Cofradia s’encarrega d’administrar les reduccions i

impostos públics a les embarcacions, és a dir, la Cofradia els hi resta una part del guany econòmic cada setmana de pesca, amb la qual es cobra la proporció dels impostos de la seguretat social dels pescadors, el tant per cent del gel i les capses utilitzades. La Cofradia gestiona les tasques administratives que hauria de fer cada embarcació per mitjà de l'armador-patró, però en aquest cas les transferències les gestiona la Cofradia. D'aquesta manera, com m'explica l'entrevistat:

“Si has guanyat 30 euros per exemple, et resten una retenció la cofradia, los gastos generats, no sé si és un 4%, te resten lo gel i les caixes; i después cada cofradia ho té muntat diferent, te paga a tu la seguretat social i te la resta del total que fas a la setmana, és a dir, la seguretat social te la pagues tu, però la cofradia et fa les transferències per a que no ho facis tu. Depén dels mariners i de la barca et treuen un 15 o 21%. Después quan et resten això, pues tu un tan per cent es queda per als gastos de la barca i això les parts entre naltros” (Marti, 24 anys, Pescador barca d'encerclament).

Amb l'exemple de Marti que explica la participació administrativa de la Cofradia en el procés de distribució i comercialització de cada embarcació, també destaco el fet de que una part dels diners “restants” del pagament dels impostos i deduccions van dirigits al manteniment de la embarcació. Les embarcacions son propietat privada d'un armador-patró, en la qual els diners destinats al manteniment hauria de ser responsabilitat d'aquest, però una part d'aquests diners surten dels diners generats comunament. I amb el pas de la declaració del peix capturat per la subhasta, aquestes deduccions econòmiques s'efectuen automàticament.

En el procés de comercialització he de destacar la figura de la dona en aquesta feina. A partir de converses i les entrevistes, el paper de la dona en la participació de l'activitat de la pesca es situava en la distribució i comercialització de peix, com ho esmenten a l'Ametlla de Mar, les dones eren les encarregades dels *montonets*.¹¹ Les dones participaven en el procés de distribució i comercialització, com l'exemple dels *montonets*, però també treballaven amb el

---

¹¹ Els *montonets* era una activitat de venda situada al port pesquer de l'Ametlla de Mar. L'activitat estava organitzada per les dones i/o germanes dels patrons-armadors de les embarcacions de pesca. Aquestes s'encarregaven de desembarcar el peix de les ambarcacions i agrupar-los en taules blanques. Cada embarcació tenia la seva taula, i a sobre de la taula estaven els peixos agrupats per espècies diferents amb els respectius preus. Així com ens explica Marti en relació als *montonets*: “Los montonets, si, se veu que les peixateries se van queixar i ho han tret, i ara ja no es fa. La peixateria de Guzman, la de Callau i ja està, bueno i mercadona. I ja està, ja no es fa. Es que això també era des de sempre que s'ha fet, és a dir, que era tradició del poble, això també era una cosa de turisme d'abans. La gent també venia a comprar-ho.” (Marti, 24 anys, Pescador de la embarcació d'encerclament).

manteniment de les xarxes i aparells de pesca, i per últim, amb el treball domèstic. Actualment, he vist a una dona participar remendant les xarxes juntament amb dos homes, la mateixa que he il·lustrat amb fotografies a l'apartat d'organització des de terra. A partir de la memòria oral sobre el paper de la dona en l'activitat de la pesca, i l'absència d'aquesta figura en l'actualitat, puc dir que la figura de la dona ha estat expulsada de l'activitat pesquera. El treball que realitzava la dona de patró-armador era principal en la gestió dels recursos de la embarcació. Ja que la dona ocupava el lloc de distribuir i comercialitzar el peix; ocupava el treball de manteniment de les xarxes i aparells de pesca i per últim, el treball domèstic. Però en cap moment es consideren aquestes tasques com a treball remunerat, sinó com ajudes, ja que és l'home qui *surt a la mar*.¹² D'acord amb la Núria Alberich (2000) fent referència al paper de la dona en l'activitat pesquera de Cambrils: *"Així el treball femení en les societats de pescadors està completament infravalorat; més ben dit, ni tan sols es considera "treball" perquè les dones no reben cap tipus de remuneració econòmica."* (p.98). D'aquesta manera, la participació de la dona en l'activitat de la pesca a l'Ametlla ha esdevingut a l'absència de la seva figura en públic. A diferència del treball de camp a Cambrils, on la presència de la dona és pública, ja que *remendaven* a la platja (Alberich Forns, 2000); en el cas de l'Ametlla de Mar els pescadors on recorden amb més èmfasi la figura de la dona és als *montonets*, aquesta posició també era pública, però durant un moment del dia determinat. El treball que hi ha darrere producte de la dona queda invisibilitzat. El motiu per el qual la feina de la dona queda en un espai privat i no està categoritzat com a "treball" és la naturalesa diferent de les relacions de producció. Tal i com defineix Alberich (2000): *"El fet que una feina comporti unes relacions de tipus domèstic i familiar o unes relacions de caire laboral, esdevé el factor decisiu per considerar o no una tasca com a treball, no l'activitat en sí"* (p.111). Tanmateix, amb la desaparició de la participació de la dona en l'activitat de la pesca ha esdevingut una demanda de mà d'obra per part dels armadors-patrons. Aquest necessiten a persones que *remendin* les xarxes a les hores que la barca està amarrada al port, per a que puguin sortir a l'endemà. En aquest punt és on es recorda la figura que ocupava la dona. A més a més, amb "l'ajuda" de la dona, l'armador i patró s'estalviaven uns diners que actualment no estalvien, com esmenta Apalantegui (1988): *"La unidad doméstica establecen estrategias específicas para maximizar beneficios"* (p.13). Actualment, hi ha contractacions per hores a persones immigrants, o bé

---

¹² Expressió utilitzada pels pescadors de l'Ametlla de Mar, per referir-se a l'acte de sortir a pescar.

l'ajuda de pescadors jubilats que tenen relació familiars o de proximitat amb la barca; o finalment, com va ser el cas observat la participació d'una dona.

Com observem ha hagut un canvi en el temps de la manera de distribuir i comercialitzar el peix al port pesquer de l'Ametlla de Mar. Actualment, les embarcacions estan oblidades a passar tot el peix per la subhasta. Per aquesta raó, em vaig dirigir a la subhasta per tal d'observar les relacions entre els participants de la subhasta de peix, l'organisme com a tal i en darrer lloc, observar l'acció de la subhasta en sí mateixa.

3.3.2. La Subhasta

Com he esmenat, el moment de la subhasta de peix és el punt en que la feina realitzada pel pescador es materialitza en diners. El procés de la subhasta de peix a l'Ametlla de Mar funciona de la següent manera: la subhasta de peix comença entre les 15 pm i 15:30 pm; hi ha un ordre establert per a vendre el peix per embarcacions. Aquest ordre establert està establert per dos principis principals: les embarcacions d'arts menors passen per davant de les d'arts majors, i el segon principi és que l'ordre de venda del peix estarà establert per la llista de l'ordre d'arribada de les naus, que fa un conegut de confiança de la subhasta¹³. Així doncs, per mitjà de l'ordre de la llista van passant les capsas de peix per una banda corredissa, hi ha una pantalla per on s'observa el peix de la safata i la seva descripció (nom de la barca, tipus d'espècie i pes de la peça). Llavors, la safata comença amb un preu i va baixant el preu de manera ràpida, i el comprador que ho vulgui pitja el botó per a comprar-ho; i passa a la següent safata. Així successivament. A la subhasta vaig anar-hi després de totes les observacions al port, i vaig realitzar fotografies per a il·lustrar la descripció de la subhasta:

---

¹³ A l'arribada de les embarcacions es fa una llista amb l'ordre d'arribada de les naus, per tal de seguir aquest ordre a la subhasta. Com esmenta Marti a l'entrevista: "I crec que això és un noi, la cofradia lo diu a un xiquet fes la llista que de quan passen. Bé, la cofradia segur que té un nebot o li diu: va vols guanyar-te 10 euros? A veure, això tampoc ñes que sigui gaire important. O a un jubilat de vegades, això ho fan, però clar doncs quan entren les barques van apuntant, en algún punt del moll quan passa aquella barca s'apunta." (Marti, 24 anys, Pescador barca d'encerclament).

Il·lustració 2: Fotografia a la Subhasta de l'Ametlla de Mar. Any 2017. Autora: Carla Laure.

Il·lustració 3: Fotografia de la subhasta de peix a l'Ametlla de Mar. Autora: Carla Laure. Any 2017.

La primera subhasta de peix es fa entre les 15pm i 15:30 pm. A la qual assisteixen els representants de peixateries i supermercats de l'Ametlla de Mar, com la peixateria Guzmán o com el supermercat Mercadona. Però també hi ha presència de la representació de peixateries situades als pobles del voltant, així com del poble del Perelló i de l'Ampolla. D'aquesta manera, van apareixent capsos blaves (les que s'observen a les il·lustracions anteriors), i quan arriben a la pantalla (que s'observa a la il·lustració número 3) apareix a la pantalla el nom del tipus de peix i el preu de sortida, en aquest moment s'inicià la subhasta a la baixa. Una vegada comprat el peix, hi ha un grup de treballadors i treballadores que

l'agrupen per peixateries amb l'aplicació d'un paper a sobre de la capsa. Posteriorment, les caixes són transportades a les furgonetes de cada peixateria o supermercat, les quals ja estan preparades darrere de l'edifici de la subhasta.

Il·lustració 4: Fotografia a la part exterior de la subhasta de peix a l'Ametlla de Mar. Any 2017. Autora: Carla Laure.

Paral·lelament a aquest mode de distribució i venda del peix, també existeixen altres canals de comercialització (no regulats) de l'activitat pesquera a les embarcacions de pesca. Aquests canals de comercialització consisteixen en vendre espècies pescades directament als restaurants i bars del poble, sense passar per la subhasta. I aquesta comercialització no regulada es visible en les converses, i també a les portes dels restaurants. Hi ha un restaurant (he decidit mantenir l'anonimat) que cada dia li porten peix fresc directament de la barca, sense passar per la subhasta. D'aquesta manera, els restaurants compren peix més econòmic que si el compren a la peixateria, perquè els intermediaris inflen el preu del peix. Però, els pescadors també tenen beneficis, ja que amb les deduccions i impostos que paguen al passar per la subhasta, vendre el peix de manera directa guanyarà més diners i a més a més, aquest peix no es declararà a la subhasta.

Podríem dir que la subhasta és l'únic mitjà de control a la producció, distribució i comercialització de peix que existeix a l'Ametlla de Mar, per part del mercat.

3.4. Turisme i pesca

El poble de l'Ametlla de Mar es caracteritza per ser un poble on el sector de la pesca està en actiu. I les característiques d'aquest ofici poden ser observades des del port pesquer, pots veure com treballen les xarxes a les barques, com també pots observar el procés de transport, i finalment la subhasta de peix. Aquestes activitats son atretes per al turisme. D'altra banda, tenint en compte que les característiques del sector de la pesca és un atractiu per al turisme; fins a quin punt el sector de la pesca és un imaginari que es posa en valor al sector terciari i de serveis que van dirigits al turisme? Amb això em dirigeixo a les idees que venen els restaurants, els bars, les botiges i les jornades festives; amb els quals poden treure rendibilitat de l'imaginari del sector pesquer.

Actualment, al poble de l'Ametlla de Mar la demanda laboral va destinada al sector terciari. A partir de les converses amb botigueres, com és el cas de la Olga¹⁴, s'aprecia que els ingressos que més es fan en els negocis del poble és a la temporada d'estiu. D'aquesta manera, a la temporada d'estiu és quan l'ocupació turística arriba al màxim d'ocupació, que comença a partir de setmana santa, fins al mes de setembre-octubre. L'activitat o jornades que es destinaven al turisme¹⁵ es centraven en els mesos de temporada d'estiu; en l'actualitat, han aparegut activitats gastronòmiques que es fan durant tot l'any en diferents mesos¹⁶. L'Ajuntament, juntament amb les empreses privades com l'empresa *Balfegó*¹⁷, productora i distribuïdora de tonyina vermella, han impulsat des de fa tres anys les activitats derivades de la producció de la tonyina vermella a l'Ametlla de Mar. D'aquesta manera, he investigat la incidència de l'empresa de tonyines en la producció de la imatge que dona el poble cara al turisme actual.

---

¹⁴ Propietaria de la botiga amb material de pesca anomenada "Esports Pellicer"; i també coopropietaria del restaurant "Arpó", un restaurant de tapes de peix i marisc. Els dos negocis porten oberts des de fa cinquanta anys aproximadament.

¹⁵ Com posar una fira al port pesquer; o fer les jornades de l'arròssejat al mes de juny.

¹⁶ Les jornades gastronòmiques consisteixen en que diversos bars i restaurants del poble cuinen una tapa d'una espècie de peix en concret durant una setmana concreta. Llavors, hi han triptics als bars i restaurants, i a l'oficina de turisme per tal de que marquis el bar on t'has menjat la tapa i quan hakis tastat totes les tapes, has de votar quina t'agradat més.

¹⁷ Empresa propietaria de la pisifactoria de tonyines situada a l'Ametlla de Mar; propietaria de l'activitat Tuna Tour; i responsable de les jornades de la tonyina vermella; ara propietaria de la botiga destinada a productes de tonyina vermella, situada al carrer Diagonal de Barcelona; a més a més, d'organitzar el Tuna Race, que és un triatló popular on participen 300 persones de Catalunya. (Entre altres activitats i gestions de caire turístic. Però esmento les activitats que he observat durant els mesos d'observació).

3.4.1. Piscifactoria de tonyines Balfegó

La piscifactoria de tonyines de l'empresa *Balfegó* es va crear l'any 2004¹⁸, però no ha estat fins farà quatre anys que la seva presència al poble s'ha fet més visible. A partir de la creació de l'atracció turística *Tuna tour*, la qual consisteix en fer una excursió en un catamarà fins la piscifactoria de tonyines; de camí a la piscifactoria reproduïxen la història de la pesca d'aquesta espècie i com l'empresa *Balfegó* les captura i les porta a les piscines, per tal d'alimentar-les i comercialitzar-les arreu del Món. Una vegada arribes a la piscina, et donen material de *snorkel*, i nades durant 30-45 minuts dins la piscina amb les tonyines. Quan finalitza el "bany", es projecten fotografies i vídeos que ha fet la Carlota¹⁹, alhora que serveixen una tapa amb lloms de tonyina crua acompanyada d'una beguda, de camí a la costa. Amb aquesta nova activitat, i un possible auge del consum del menjar d'origen japonès, van aparèixer nous bars i restaurants amb un estil diferent al que predominava al poble. Aquests nous bars i restaurants van destinats a un usuari de cuina de caire *cosmopolita*. Ja que, per exemple, la cuina de tipus japonesa es pot trobar a qualsevol restaurant que s'hagi creat després del *boom* de l'efecte de la tonyina vermella. I amb la creació de bars i restaurants, han quedat abolits els restaurants de cuina de plats típics del poble de l'Ametlla de Mar, com *l'arrossejat*.²⁰

3.4.2. L'"Essència" de poble pescador

Tal i com ja hem dit, el motor econòmic del poble de l'Ametlla de Mar és el turisme, i la imatge de tipus de poble que es ven al turisme és rellevant per a aquest treball.

Durant aquests anys a partir de la creació del *Tuna Tour*, van crear-se restaurants i bars com *El Pica Pica*, *la Subhasta: espai gastronòmic i Ca'l Pintxo*. Espais on la oferta es basa en tapes de producte de "la terra" i "del mar", en aquests espais es reivindica la imatge del producte *de proximitat, del poble i del dia*²¹. Aquest tipus de descripcions fan referència al peix pescat pels pescadors de l'Ametlla de Mar, però fins a quin punt aquesta imatge que es ven és certa? He pogut constatar en diversos exemples que el peix de diversos restaurants prové directament de les barques del poble, però perquè tenen lligam familiar o d'amistat. Com és el cas del

---

¹⁸ Informació que prové de la secretaria de la Cofradia de Pescadors.

¹⁹ Fotògrafa subaquàtica que treballa per l'empresa Balfegó.

²⁰ Plat d'arròs fet amb caldo de peix a l'estil d'una *fideuà*, típic de l'Ametlla de Mar.

²¹ A les cartes dels restaurants apareixen aquestes descripcions als plats.

restaurant *El Pescador*, el qual els propietaris del restaurant son propietaris d'una embarcació d'encerclament. Però si tenim en compte la cadena de producció, distribució i comercialització del peix a l'Ametlla de Mar, pot ésser que el peix pescat a la zona es comercialitzi en altres llocs que no sigui al poble, per motius econòmics o per quina empresa t'ho compri. Per aquesta raó, se'm plantegen qüestions com és tan obvia la distribució de peix sense el pas per la subhasta a bars i restaurants, però està socialment permès²².

Actualment el pol d'atracció amb més nombres de visitants son els actes organitzats per la empresa *Balfegó*, on es ven la imatge i política empresarial²³, però sense la visibilitat del poble de l'Ametlla de Mar. Això reflexa que el tipus de turista que es sent atret per *La Cala* porta una idea predeterminada sobre la idea que es ven des de la empresa *Balfegó*, on el pescador *tradicional*²⁴ d'arts menors queda invisibilitzat per donar visibilitat al fenomen de la captura de les tonyines. D'altra banda, un exemple de l'imaginari que va vendre l'Àrea de Turisme de l'Ametlla va ser la reproducció del vídeo: *Ànima de Mar*²⁵; el qual exalta el caràcter i treball de l'ofici de pescador a l'Ametlla de Mar, des d'un punt de vista melancòlic i romàntic, i no apareix la pesca de les tonyines en cap moment. Un fet que es va donar al mes d'Abril va ser la obertura de la botiga *Tuna Teca* a la ciutat de Barcelona, la qual és una botiga destinada a la tonyina vermella. Segons la pregunta que vaig fer-li a Marti sobre el canvi de paradigma del turisme arrel de la empresa *Balfegó*, ell em va explicar a partir de la obertura de la *Tuna Teca*: "A part jo ho trobo molt bé, perquè la gent que vaiga allí a mirar-ho dirà: òstia això està a l'Ametlla de Mar, podríem mirar d'anar un cap de setmana o a l'estiu. Clar, tot això son beneficis per al poble i que no ho fan directament, però indirectament ho és per al poble. Jo ho trobo bé, si que hi ha unes conseqüències per al poble, però a veure, com tot." (Marti, 23 anys, pescador d'una embarcació d'encerclament). D'aquesta manera, el sector serveis treu rendibilitat de l'imaginari del sector pesquer, però existeixen dos tipus d'imaginari en l'actualitat: la pesca on el procés de captura, distribució i comercialització és visible, així com

---

Socialment permès en el punt de que està normalitzat en les converses i en els actes públicament.

²³ Un exemple de la imatge que es difon per part de la empresa *Balfegó* és la publicació del vídeo promocional de la tonyina vermella: *Balfegó* [Balfegó], (2016, Setembre, 15), *Mar de Somnis*, una vida entre tonyines roges/ curtmetratge amb Martín Berasategui.

²⁴ Aquí em refereixo al pescador que no correspon al tipus de pesca de les tonyines, els pescadors que treballen durant tot l'any. La tipologia de pesca més comú a l'Ametlla de Mar.

²⁵ Documental titulat *Ànima de Mar* que exalta el caràcter de poble pescador, creat per l'Àrea de Turisme de l'Ametlla de Mar (Àrea de Turisme, 2011).

les relacions d'organització; i la pesca de tonyines. El sector serveis utilitza els dos imaginaris per a formar l'oferta i imatge dels seus productes.

4. Conclusions

En certa manera, el sector de la pesca de l'Ametlla de Mar es situa en una *esfera*²⁶ diferent del poble en sí mateix. El sector pesquer de *La Cala* ha patit transformacions en el seu funcionament intern, com en relació als agents socioeconòmics de l'ambient on es desenvolupa l'activitat. Les transformacions més rellevants són la disminució de la flota al port, així com també la disminució de la mida de les embarcacions, i per consonància el número de pescadors. Si partim d'aquesta evidència o fet social ens condueix a una via d'investigació que ha consistit en observar els agents interns i els agents externs que participen en el funcionament de l'activitat pesquera, per tal de descobrir en quina situació es troba el sector pesquer.

La situació del sector pesquer és troba en un moment de canvi i transformació, on l'agent exterior que més participa en aquesta evolució és el sector del turisme. Destaco que en el poble s'ha produït un efecte *Balfegó*²⁷, en el que l'atracció del turisme està seduït per la oferta gastronòmica creada per l'empresa *Balfegó*; així com les activitats relacionades amb l'empresa. Des de les institucions i organismes de Turisme de l'Ametlla de Mar es ven l'imaginari de *poble pescador*, relacionat a una idea d'oferta gastronòmica de peix produït per les embarcacions del poble. Tanmateix, a partir del contacte amb els pescadors i els agents que hi participen en l'activitat de la pesca, existeixen uns discursos i visions que transcendeixen de la visió romàntica que s'utilitza als medis de difusió del sector serveis al poble.

L'ofici de pescador viu en una situació de canvi i transformació constant a causa de la especificitat que el caracteritza, com és la dependència de la situació climatològica; les parades biològiques (vedes); la irregularitat del sou, entre d'altres que hem esmentat al llarg de la investigació. Aquesta especificitat que caracteritza l'ofici de la pesca està relacionada a

---

²⁶ El terme "esfera" entés com un àmbit socioeconòmic diferencial dins de les relacions de producció i distribució del poble de l'Ametlla de Mar. Per tal de separar el sector de la pesca, amb la intenció d'investigar el seu funcionament de manera paral·lela al poble.

²⁷ Les conseqüències de l'existència de la pisifactoria de tonyines vermelles a dues milles de la costa del poble: l'activitat del Tuna Tour, les jornades gastronòmiques de la tonyina, el Tuna Race, i les activitats organitzades per l'empresa.

agents externs del propi ofici. I com hem vist en el cas de l'Ametlla de Mar, hi ha una situació problemàtica entorn a la contaminació de les aigües de la zona, la qual té diverses causes. Encara que des del punt de vista dels pescadors, aquests problemes existeixen, però no s'esdevé cap resposta en contra dels possibles responsables. Existeix una dificultat per donar veu a les problemàtiques entorn als temes de contaminació i ús del medi marí. Ja que, si es els escrits per donar veu al problema no arriben a l'organisme que hauria d'arribar. Aquest problema s'exalta en el tema de la piscifactoria de tonyines de *Balfegó*, la qual està senyalada com una de les responsables de la disminució de la posidònia a la zona, i per la extinció d'espècies com la sardina i el seitó. També, el sector del turisme ha esdevingut el motor econòmic del poble, sent un possible causant de que les generacions que començaven a *anar a la mar*, decideixin treballar en el sector serveis perquè l'ofici de la pesca demana un horari flexible, i els seus també són flexibles. La pèrdua de demanda de l'ofici de pescador deriva a que les relacions familiars i d'amistat que mantenien la unitat de producció de les embarcacions es debiliti, tant és així que la contractació de persones immigrants ha augmentat considerablement en els darrers anys. La contractació de mà d'obra substitueix a la xarxa familiar i d'amistat que formava la unitat de producció anys enrere. Tenint en compte, que en l'ofici de la pesca, l'organització interna de la unitat productiva es troba articulada a l'organització interna de la família, com és el cas de l'estudi de la Isleta del Moro (1998). Aquesta característica de la organització és un fet que reforça el caràcter específic de l'ofici de la pesca en comparativa a altres sectors econòmics. Un fet més destacat d'aquesta substitució és la participació de la dona en les feines de manteniment de la embarcació (sense rebre cap sou), per contractes a hores de persones immigrants. D'aquesta manera, els patrons destinen diners a serveis que necessiten pel manteniment dels aparells de pesca, diners que s'estalviaven amb la participació de la dona en aquestes labors.

Finalment, tenint en compte el funcionament de l'organització interna de les embarcacions de pesca, les quals estan patint una progressiva disminució de flota i membres a les flotes; en relació a l'augment del sector serveis com a motor econòmic al poble, s'esdevé una relació entre l'ofici de la pesca i el sector del turisme que cal estudiar en profunditat. Tanmateix, per part del sector serveis, així com poden ser els Restaurants o l'Àrea de Turisme de l'Ajuntament, utilitzen l'existència del sector pesquer al poble per treure beneficis en la oferta

dels seus productes. De manera que, el sector serveis treu rendibilitat al sector de la pesca, però sense la participació directa del darrer.

Amb aquesta investigació es problematitza la situació en la que es troba el sector de la pesca a l'Ametlla de Mar, en relació amb el fruit que es treu de l'existència d'aquest per part del sector serveis. Amb la intenció de descobrir quines relacions i intercanvis existeixen entre els dos sectors, a més a més dels canvis socioeconòmics que succeeixen en el poble, per tal de identificar com el sector de la pesca va adaptant-se a l'entorn, tenint en compte la especificitat que caracteritza l'ofici de la pesca.

5. Bibliografia

ALBERICH FONTS, Núria. (2000). *La feina d'en terra de la gent de mar: Les remendadores de Cambrils*, Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia, Núm. 15-16, època 2, 89-112.

APALANTEGUI BEGIRISTAIN, Joxemartin, (1988), *Arrantzale Herrien Etnografia Eta Antropologia. Adibidez: Euskal Herrian/Etnografía y Antropología de los Pueblos Pesqueros. Un ejemplo: Euskal Herria*, VVAA, Actas del Coloquio de Etnografía Marítima, Santiago de Compostela, Museo do Pobo Galego/Consellería de Pesca Xunta de Galicia, 29-36.

DÍAZ RODRIGUEZ, Pedro A., (1984), *Ecología, Modernización y Transformación Económica en una Comunidad Pesquera de Tenerife: San Marcos (Icod de los Vinos)*, Actas del Coloquio de Etnografía Marítima, Santiago de Compostela, Museo do Pobo Galego/Consellería de Pesca, 69-83.

GALVÁN TUDELA, Alberto. (1988), *La Antropología de la Pesca: Problemas, Teorías y Conceptos*, Actas del Coloquio de Etnografía Marítima, Santiago de Compostela, Museo do Pobo Galego/Consellería de Pesca, 9-28.

IDESCAT (Institut d'Estadística de Catalunya) [base de dades en línia] <http://www.idescat.cat/emex/?id=430136> [data de consulta: Maig de 2017]

MONTERO LLERANDI, José Manuel. (1989). *Gentes del Mar. Una aproximación sociológica al trabajo*. Instituto Social de la Marina. Madrid.

RUBIO ARDANAZ, Juan Antonio. (1994) *La Antropología Marítima subdisciplina de la Antropología sociocultural. Teoría y temas para una aproximación a la comunidad pescadora de Santurtzi (Bizkaia)*. Universidad de Deusto. Bilbao.

RUBIO ARDANAZ, Juan Antonio. (2010). *La vida Arrantzale en Santurtzi: Cambios Económicos y Socioculturales entre los Pescadores de Bajura (SS. XIX y XX)*, Bilbao, Ayuntamiento de Santurtzi.

SÁNCHEZ FERNÁNDEZ, Juan Oliver. (1992). *Ecología y estrategias sociales de los pescadores de Cudillero*. Ed. Siglo Veintiuno de España Editoriales, S.A. Madrid.

SICHES CUADRA, Carles, (1997), *De Cala Higuera a San Pedro: Producción, Reproducción y Pesca en Cabo de Gata*, Colecció de Tesis Doctorals microfichadas, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.

SICHES CUADRA, Carles, (1998), *Los Pescadores de la Isleta del Moro*, Barcelona, Publicaciones de la Universitat de Barcelona.

Annex

Fotografies de les embarcacions observades en el treball de camp

Il·lustració 1 Barca de pesca de la tonyina.

Il·lustración 2 Barca de pesca d'encerclament. Art menor.

Il·lustración 3 Port Ametlla de Mar.

Il·lustració 4 Port Ametlla de Mar.

Il·lustració 5 Port Ametlla de Mar. I fàbrica de gel.

Il·lustració 6 Catamarà i oficina del Tuna Tour. Port Ametlla de Mar.